

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ Л. РЕВУЦЬКОГО У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто можливості використання фортепіанних творів Л.М. Ревуцького на заняттях із музичного інструмента (фортепіано) у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

У процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва вивчення курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)» є обов'язковою навчальною дисципліною. Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування музично-виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва як основної передумови успішної естетико-виховної роботи з дітьми на уроках музичного мистецтва та в позакласній музично-виховній діяльності у загальноосвітній школі.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент (фортепіано)» є оволодіння студентами таким рівнем музично-виконавської майстерності, що давав би змогу майбутнім фахівцям:

- проводити уроки музичного мистецтва в загальноосвітній школі відповідно до сучасних вимог навчально-виховного процесу;
- використовувати музичний інструмент на інших уроках з метою реалізації інтегративного підходу до естетичного виховання школярів;
- викладати гру на музичному інструменті в позакласній роботі (музичні гуртки, гуртки художньої самодіяльності, студії тощо);
- вільно використовувати інструмент у процесі позакласної роботи з дітьми під час проведення шкільних музично-виховних заходів;
- постійно підвищувати рівень професійної компетентності, ознайомлюватися з новою літературою, поновлювати репертуар.

Важлива роль у процесі підготовки студентів належить фортепіанним творам українських композиторів, серед яких: М. Лисенко, В. Барвінський, В. Косенко, В. Кирейко, Б. Лятошинський, В. Подвала, М. Сільванський, М. Скорик, М. Скорульський, В. Сокальський, М. Степаненко та ін.

Ми пропонуємо включити до навчального художньо-педагогічного репертуару фортепіанні твори Левка Миколайовича Ревуцького.

Про творчість Л. Ревуцького писали Верещагіна О.Є., Гнатів Т.Ф., Клин В.Л., Лісецький С.Й., Рильський М.Т., Холодкова Л.П., Шеффер Т.Л.

Мета статті: розглянути фортепіанні твори Л. Ревуцького з позиції їх застосування у процесі підготовки вчителів музичного мистецтва.

Левко Миколайович Ревуцький (1889 – 1977) – один з найвидатніших українських композиторів, талановитий педагог, учений, музично-громадський діяч. Він академік Академії наук УРСР, доктор мистецтвознавства, професор, який був удостоєний звань Героя Соціалістичної Праці, народного артиста СРСР, лауреата Державної премії СРСР, Державної премії УРСР імені Т.Г. Шевченка, кавалер чотирьох орденів Леніна і чотирьох орденів Трудового Червоного Прапора.

Митець був засновником традицій українського сучасного музичного мистецтва практично в усіх жанрах. Професіоналізм музики композитора зріс на народно-пісенному та національних стильових засадах, які проявилися на всіх рівнях гармонічного, поліфонічного, ладового та інструментального мислення [1, с. 81].

З фортепіано Л. Ревуцький був пов'язаний упродовж усього життя. Перше музичне враження – народна пісня та гра матері, яка стала його першою вчителькою. Продовжував заняття гри на фортепіано Л. Ревуцький у гімназії та у Київському університеті. Тоді відбулася його зустріч з М. Лисенком, яка й визначила подальший творчий шлях молодого музиканта. «Роки, коли я навчався у Лисенка, ніколи не зітруться з моєї пам'яті. Його

заповіти, його ідеї стали провідною зброєю в моїй творчій діяльності», – згадував Л. Ревуцький [3, с. 15].

Згодом Ревуцький багато зробив для популяризації творчості М. Лисенка. Був редактором 20-томного зібрання творів М. Лисенка, здійснив фундаментальну редакцію опери «Тарас Бульба».

Фортепіанна творчість композитора відносно невелика – близько двадцяти творів. Серед них – два Концерти для фортепіано з оркестром, одночастинна Соната, три цикли прелюдій (тв. 4, 7, 11), Канон, «Три дитячі п'єси», «Дві п'єси» (тв. 17), вальси, етюди тощо.

За часів розквіту творчої діяльності композитора стояло завдання видання українського фортепіанного педагогічного репертуару. Л. Ревуцький увійшов до спеціальної комісії по відборі матеріалу, редагуванню та виданню серії «Український педагогічний репертуар для фортепіано». Для цих збірок Л. Ревуцьким були написані «Три дитячі п'єси», «Канон», «Дві п'єси» (тв. 17). П'єси призначені для початківців, але можуть використовуватися вчителями на уроках музичного мистецтва як приклади авторської музики, створеної на основі народних пісень.

«Три дитячі п'єси» – це обробки трьох українських народних пісень із збірника Л. Квітки. Основою «Веснянки» (Соль мажор) стала пісня «Та вода по каменю», а другої «Веснянки» (ля мінор) – «А вже весна, а вже красна», п'єси «Колискова» – пісня «Ой стоїть сон коло вікон». Використовуючи інтонації українських народних пісень, автор насичує фактуру поліфонічними засобами. Вивчаючи ці п'єси, слід працювати над м'якістю та наспівністю звуковидобування, логікою фразування, чіткістю штрихів.

«Вальс» (Сі-бемоль мажор) – польотний, ліричний, витончений. Написаний у складній тричастинній формі. Багаті темпові зміни урізноманітнюють загальну структуру п'єси. Цей твір середньої складності. Особливу увагу слід приділяти виразності мелодичної лінії та гармонійної забарвленості акомпанементу. У середній частині (Poco meno, Соль-бемоль

мажор) мелодія захована в середньому голосі, який виконується першими пальцями обох рук.

«Дві п'єси» (тв. 17) – найпопулярніший серед фортепіанних творів композитора, присвячені сину Євгену на його десятиріччя.

«Пісня» (соль мінор) поєднує епічне і ліричне начало, думу і пісню. Композитор створив широко розвинену мелодію з елементами декламаційності. П'єса написана у тричастинній формі, середня частина (*ресо accelerando*) декілька імпровізаційного, фантастичного характеру. Виконуючи п'єсу, слід домагатися м'якості і наповненості звука, враховувати логіку фразування, використовувати тонку педалізацію.

«Гумореска» (Ре мажор) – скерцозного, жартівливо-танцювального характеру. П'єса досить технічно складна, виконується в темпі *Allegro non troppo* постійним штрихом *staccato*. З перших тактів звучання відчувається близькість твору до мазурок: характерна ритмічна фігура з дробленням і пунктируванням першої сильної долі в тридольному ритмі. Характерні риси звучання п'єси – блискуча скерцозність, примхлива грація, живий гумор.

Музика семи прелюдій (тв. 4, 7, 11) визначається багатством та розмаїттям втілених настроїв, переживань і почуттів. Це – схвильовано-пристрасні, глибоко ліричні твори. Прелюдії належать до блискучих зразків концертного фортепіанного репертуару, де відчувається вплив фортепіанної музики композиторів XIX століття – Ф. Шопена, С. Рахманінова, О. Скрябіна.

Прелюдія (тв. 4, № 1 Ре-бемоль мажор) – п'єса великого внутрішнього емоційного наповнення в темпі *Lento*. Головний образ мініатюри – виразна мелодія широкого дихання лунає то в верхньому, то в нижньому регістрі, згодом – в октавному викладенні. Фактура твору насичена: основна мелодія доповнюється тріольним рухом середнього голосу. Виконання п'єси вимагає прослуховування горизонтальних ліній, чіткого дотримання синкопованої

остинатної ритмічної пульсації, відтворення різноманітних відтінків динаміки.

Прелюдія (тв. 4, № 2 фа-дієз мінор) – експресивна та мінлива за образним змістом. П'єса побудована на основі розвитку затактового початкового чотиризвучного мотиву, який інтонаційно не змінюється та повторюється у різноманітному фактурному викладенні. Складні технічні звороти цього твору – зміни фактури, позиції рук, поліритмія, хроматизми.

Прелюдія (тв. 4, № 3 до-дієз мінор) – фантастичне скерцо, пронизане напористою стихією ритму. Темп виконання – Presto. Композитор використовує ритмічний малюнок: на розмір 6/8 третя і шоста восьмі – паузи. За характером звучання ця п'єса нагадує музику С. Прокоф'єва.

«**Дві прелюдії**» (тв. 7) характеризуються масштабністю і «фресковістю». Прелюдія № 1 (Мі-бемоль мажор) пронизана мелодикою широкого дихання, вирізняється різноманітністю фактури, що ускладнює виконавські завдання. Вступ побудовано на контрастному звучанні тріольного мотиву на f і p. У п'єсі зіставляється кілька музичних образів. За емоційним змістом вона наближається до Adagio Другої симфонії композитора: ефект широкого простору, різнобарвність ладових і гармонічних зворотів відтворюють пейзажний колорит. Прелюдія № 2 (сі-бемоль мінор) нагадує етюд із віртуозними пасажами. Форма п'єси – тричастинна: перша частина – Vivace, середня – Animato, реприза – Tempo I. Динамічний розвиток прелюдії відбувається в середній частині (від sub. pp до ff з проведенням широкої теми штрихом marcato. При виконанні п'єси необхідно відтворити польотність, пластичність музичної думки.

«**Дві прелюдії**» (тв. 11) побудовані за принципом контрасту. Прелюдія № 1 (ля мінор) характеризується тендітністю, граціозністю, яскравими гармонічними барвами. При вивченні п'єси слід прагнути гнучкого фразування, м'якої наспівності, точної педалізації. Прелюдія № 2 (Фа-дієз мажор) – це енергійна й напориста п'єса. Токкатність об'єднується тут з

народно-танцювальною ритмічною моторикою. У темпі *Allegro ritmico* композитор використовує штрих *staccato*, що ускладнює виконання.

Загалом фортепіанна творчість Л.М. Ревуцького складає значний розділ у розвитку української професійної фортепіанної школи, демонструє органічне поєднання надбань класичної і романтичної європейської та російської музики з особливостями національного музичного мислення [1, с. 106].

Отже, вивчення фортепіанних творів Л.М. Ревуцького на заняттях з «Музичного інструмента (фортепіано)» значно розширить виконавський художньо-педагогічний репертуар, покращить фортепіанну техніку майбутніх учителів музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагіна О. Є. Історія української музики ХХ століття : навчальний посібник для студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. Є. Верещагіна, Л. П. Холодкова. – К. : Освіта України, 2008. – 268 с.
2. Гнатів Т. Фортепіанна творчість Л. Ревуцького / Т. Гнатів // Л. Ревуцький Вибрані фортепіанні твори. – К. : Музична Україна, 1988. – 64 с.
3. Клиш В. Л. Л. Ревуцький – композитор-піаніст / В. Л. Клиш. – К. : Наукова думка, 1972. – 238 с.